ופאה ומעשר עני (מ"ח, רע"ב ד"ה מאתים). אבל אם היו לו מאתים חסר דינר, אפלו אלף אנשים נותנין לו כאחת, חרי זה יטול (מ"ח).

לד. באיזה אופן יכול ליטול מתנות עניים אף שיש לו מאתים זוז?

היו מאתים זוז אלו ממושכנים לבעל חובו, או לכתובת אשתו, אף שהיא יושבת תחתיו, הרי זה יטול (מ"ח, רע"ב ד"ה או לכתובת).

לה. עני הרוצה ליטול מתנות עניים, האם ומתי מחייבים אותו למכור את ביתו וכלי תשמישו הנאים שמשתמש בהם במועדים וכיו"ב?

אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת הכלים היפים שמשתמש בהם בשבתות וברגלים (מ"ח, רע"ב ד"ה ואת כלי), וכל זה כשבא ליטול לקט שכחה ופאה ואינו נוטל מקופה של צדקה, שמתפרנס בצנעה ואינו נוטל ממה שביד גבאי, אבל אם נוטל מקופה של צדקה, אז אין מניחין אותו ליטול אפילו לקט שכחה ופאה עד שימכור כלי תשמישו (רע"ב ד"ה ואת כלי).

משנה ט'

לו. באיזה אופן אף מי שאין לו מאתים זוז אינו נוטל מתנות עניים?

מי שיש לו חמישים זוז והוא נושא ונותן בהם, הרי זה לא יטול (מ"ט), שחמישים זוז שעושים מהם רווחים שוים כמאתים שלא עושים בהם רוחים (רע"ב ד"ח מי).

לז. מה אמרו חז"ל על מי שאינו צריך ליטול מקופה של צדקה ונוטל?

כל מי שאינו צריך ליטול ונוטל, אינו נפטר מן העולם עד שיצטרך לבריות (מ"ט).

לח. מה אמרו חז"ל על מי שאינו צריך ליטול מקופה של צדקה ונוטל?

מי שדוחק עצמו במלאבה ומסתפק במעשה ידיו כדי שלא יתפרנס מאחרים, עליו אמרו חז"ל במשנה שכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל, אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו הכתוב אומר, ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו (מ"ט, רע"ב ד"ה וכל מי). אבל אם אין מעשה ידיו מספיקין לו ומסגף עצמו בחיי צער קרובין למיתה, על זה אמרו כל הצריך ליטול ואינו נוטל הרי זה שופך דמים, ואסור לרחם עליו, שאם על נפשו לא חס כל שכן על אחרים שלא יחוס (רע"ב שם).

לט. מה אמרו חז"ל על מי שעושה עצמו כנכה כדי ליטול צדקה ובאמת אינו כזה?

כל מי שאינו לא חגר, ולא סומא, ולא פסח, ועושה עצמו כאחד מהם, אינו מת מן הזקנה עד שיהיה כאחד מהם, שנאמר ודורש רעה תבואנו (מ"ש).

מ. האם יש לדיין לירא שמא טועה בדין מחמת נטית לבו לאחד מן הצדדים?

דיין שדן דין אמת לאמתו אינו צריך לחוש לזה, שמן השמים יסייעוהו שלא יטעה, שנאמר צדק צדק תרדוף (מ"ט, עיין במלאכ"ש ובתפא"י).

מא. מה סופו של דיין הלוקח שוחד ומטה הדין?

כל דיין שלוקח שוחד ומטה את הדין, אינו מת מן הזקנה עד שעיניו כהות, שנאמר ושוחד לא תקח כי השוחד יעור פקחים וגו' (מ"ט).